

Élettartam

avagy meddig élnek állataink?

Mindenki sokáig szeretne élni, sajnos ez a „kiváltság” mégsem adatik meg mindenkinek. A körülöttünk lévő élővilág egyedei is különböző ideig élnek: egyes állatok csak egyetlen napig élnek, mint például a tiszavirág nevű kérészfaj, míg egyes növények akár évezredekken át is életben maradhatnak.

A kérészek fejletlen, még nem ivarérett alakjai vízben élő, ragadozó életmódot folytató állatok. Lárvaik két évig történő fejlődést követően levedlik lárwabőrüket, és csillogó nászruhában röppennek ki a vízből. Olyannyira alkalmazkodnak a mindössze pár óráig tartó földi léthez, hogy szájszerveik elcsökevényesednek, emésztőszervük pedig a repülést és a lebegést szolgáló légtartályokká alakul. A nászt követő petezés után befejezik földi pályafutásukat, és elpusztulnak anélkül, hogy életükben bármiféle táplálékot is vettek volna magukhoz.

Házi kedvenceink közül a macskák és a kutyák átlag életkora 10-14 év, természetesen ez az adat csak átlagérték, fajtól, fajtától, egyedtől, és a tartási körülményektől függően is változik. Kutyák esetében egyesek úgy számolják ki az állat „emberi korát”, hogy az állat életkorához hozzáadnak kettőt, majd ezt szorozzák meg héttel. Egy 10 éves eb ennek megfelelően $(10+2) \times 7$, azaz 84 évesnek felel meg. Azért adnak kettőt az életkorhoz, mert az első 2 év sokkal hatványozottabban számít kutyáknál.

A biológusok, valamint a biokémiával és élettannal foglalkozó szakemberek vizsgálatai alapján azonban különbséget kell tenni a különböző méretű állatok között is. Az azonos korú, egy fajhoz tartozó, de különböző testméretű állatok emberi léptékkal mérve mégsem azonos korúak. Vegyünk 3 kutyafajtát: egy kis- (törpeschnauzer), egy közepes- (vizsla), és egy nagyméretűt (komondor). Hiába születtek egy évben, ha mind 10 évesek, akkor a kistermetű kb. 70, a közepes kb. 85-90, a nagytermetű pedig több, mint 100 évesnek felel meg. A nagytestűek sokkal gyorsabban öregszenek, a nagy testsúly miatt csontjaik nagy tehernek vannak kitéve. A törpeschnauzer akár 14-17 évig, a vizsla 12-14 évig, a komondor viszont csak 8-10 évig él. Természetesen ez alól lehetnek kivételek.

Macskák esetében elmondható, hogy a kijáró, vadászó, tehát „szabad” életmódot folytató kedvencek gyakran a 6 éves kort sem érik meg. Hogy miért? Sok veszély vár rájuk az utcán: autó elüti, kutya „levadássza”, fertőző betegségek (macskaAIDS, leucosis, FIP) elviszik őket. Az általam ismert legidősebb macska 23 éves volt, bár ő soha nem tette ki a lábát a lakásból, így abszolút meg volt kímélve mindenféle veszélytől.

Háziállataink közül, bármennyire is hihetetlen, ha időnek előtte nem a tányérunkon végzik, akkor a galamb 50-55, a liba pedig 70-80 évig is élhet!!

Az állatok élettartamáról elég sok adat áll rendelkezésre, de akad egy jelentős probléma: a feljegyzések zöme fogságban (állatkertben, vagy otthoni körülmények között) tartott élőlényekre vonatkozik. A vadon élő állatok élettartamát jórészt csak becsülni tudjuk.

Az emlősök (az embert nem számítva) élettartam tekintetében a középmezőnybe tartoznak. Bár a legnagyobb tengeri emlősök a sziláscetek, közülük is az óriásbálnák élettartamát az ember is megirigyelheti. A külső fülben a fák évgyűrűihez hasonlóan rétegesen lerakódó viasz-szerű dugók sötét és világos rétegeinek elemzéséből a kutatók arra következtettek, hogy életkoruk a szabad természetben meghaladja a 90 évet. Ez a korbecslés azonban nem százszázalékos pontosságú.

A szárazföldi emlősök korrekordere egy nőstény indiai elefánt amely 78 éves korában pusztult el a Santa Clara-i állatkertben, 1975-ben. Az elefánt átlag életkora – különösen a szabad természetben – azonban ennél jóval alacsonyabb, úgy 50 év körül lehet. A legrövidebb ideig – csupán 1–1,5 évig – minden valószínűség szerint a kistermetű cickányok élnek.

A madarak közül az arakanga például 64 évig is elél, de a fogságban feljegyzett korrekordot egy hím andesi kondor tartja, amely legalább 72 évet élt. Már kifejezetten érkezett a moszkvai állatkertbe 1892-ben és 1964-ben pusztult el.

A legrövidebb ideig élő madarak közé a kolibrik és a kis énekesmadarak tartoznak, egyesek élettartama alig 3 év.

Az igazi matuzsálemek a hüllők közül kerülnek ki. A nagy szárazföldi teknősök akár 200 évig is élhetnek. A nálunk is honos mocsári teknős szintén megélheti a 120 évet.

A kétéltűek általában nem hosszú életűek, de azért köztük is akad néhány hosszú életű faj. A legöregebb egy japán óriásszalamandra volt, amely 51 éves korában pusztult el. A varangyok is soká élnek. A Magyarországon is gyakori barna varangy akár 40 éves kort is elérheti.

A halak élettartama rendszerint összefügg a víz hőmérsékletével, amelyben élnek. A hideg vízi fajok általában hosszabb ideig élnek. A tavi tok bizonyítottan több mint 80 évig él, de a ponty is megélheti az 50 évet – ha nem fogják ki. A legrövidebb ideig egyes ikrázó fogaspontyok élnek. Ezek a kis halak időszakos pocsolyákban, sőt nagyobb állatok vízzel telt lábnyomában élnek, gyorsan nőnek, szaporodnak, a megtermékenyített ikrát az iszapba temetik és a pocsolya kiszáradásakor elpusztulnak. Még a „hosszú életű” képviselőik sem élnek 8 hónapnál tovább.

A most folyó állatklónozási kísérletek egyik célja, hogy kiderítsék, milyen veszélyek rejlenek a klónozásban. Már voltak jelei annak, hogy a testi sejtekből klónozással létrehozott állatok idő előtt megöregszenek. A Dollynak, a báránynak például olyan izületi gyulladásáról adtak hírt, amely életkorához képest feltűnően korai. A kérődzők hosszú természetes élettartama azonban nagyon időigényessé tenné velük az élettartam-vizsgálatokat. Ezért japán kutatók egerekkel végeztek ilyen kísérletet, és az eredmény egyértelműen azt mutatta, hogy a klónozott állatok élettartama sokkalta kisebb (harmadannyi), mint természetes úton létrejött társaiké.

Összeállította:

Dr. Sütő András
Kisállatgyógyász szakállatorvos